

ALLERJİ NEDİR?

Allerji vücudumuzun bağışıklık sisteminin çevremizde bulunan ve zararlı olmayan bazı maddelere karşı, ki bunlara allerjen denir, aşırı şekilde ve anormal bir reaksiyon vermesidir.

Bağışıklık sistemimiz, çevremizde bulunan ve vücudumuza burun, nefes yolları, barsaklar ve deriden giren yabancı ve zararlı maddelere karşı vücudumuzu korumak için çeşitli reaksiyonlar verir. Bu reaksiyonlarla, bağışıklık sistemi hücreleri zararlı maddeleri ortadan kaldırır yada vücuda girmelerini engeller. Alerjide ise bağışıklık sistemi normalde vücut için zararlı olmayan maddelere karşı, bundan bir miktar farklı; ancak vücut için zararlı olan aşırı bir reaksiyon verir.

ALLERJEN NEDİR?

Organizmada kendisine karşı özgün antikor (bağışıklık anti maddesi) oluşturan maddelere antijen denir.

Bu antijen, allerjik bir durum geliştirse, o zaman antijene allerjen adı verilmektedir.

Allerjenler normalde çoğu insan için zararsız partiküllerdir. Ancak atopik yani "allerji gelişimine yatkın" bünyeli kişilerde allerjik hastalıklara neden olurlar.

ALLERJİ NEDEN ve NASIL OLUŞUR?

Allerjik hastalıklar genetik yatkınlık ve çevresel etkenlerin bir arada bulunması ile gelişen kronik rahatsızlıklardır. Bu nedenle, insandan insana bulaşmazlar ve taşınmazlar. Genetik yatkınlık ve çevredeki allerjenin bir araya gelmesi ile önce vücutta

bebeklik döneminden itibaren bir duyarlılık oluşur. Bu duyarlılık sonucu bağışıklık sistemi normalde bu maddeye karşı salgılamaması gereken IgE adında bir antikor salgılar. Bu antikor kan dolaşımı ile vücudun her tarafına dağılarak bağışıklık sistemi hücrelerine yapışır. Eğer allerjen vücuda bir daha ulaşırsa hemen onu tanır ve çok şiddetli bir reaksiyon verir. Bu reaksiyon esnasında bağışıklık sisteminden salgılanan binlerce madde allerjenin etki yarattığı organda anormal şiddette bir allerjik yangı oluşturur ve hastalığın bulgularının çıkmasına neden olur.

EN SIK RASTLANAN ALLERJENLER NELERDİR?

Allerjenler 5 ana grupta toplanabilir:

1.Çevresel Allerjenler

- **Ev tozu akarları**
- **Polenler**
- **Küf mantarları**
- **Hayvan allerjenleri**

2. Böcek Allerjenleri:

Böcek allerjenleri içinde en sık rastlanana arı allerjisidir. Ayrıca sivrisinek ve diğer sokucu tüm hayvanların çıkartı, zehir ve salyalarına karşı da allerji gelişebilir. Gelişen allerjik reaksiyon sadece deride geniş bir kızarıklıktan ölüme kadar değişebilen yelpazede olabilir. Ayrıca bu grupta hamamböceği allerjisi de sayılabilir. Hamam böceğinin ise dışkıları allerjiktir.

3.Besin Allerjenleri

4.İlaç Allerjenleri

5.Mesleki Allerjenler

ALLERJİK HASTALIKLAR

Allerjiyi başlatan mekanizmalar genellikle aynı olmakla birlikte, etkilenen organa göre değişen klinik bulgular ortaya çıkar. Alerjik hastalıklar ortaya çıkan bulgu ile etkilenen doku ve organ sistemine göre adlandırılır.

ALLERJİK RİNİT (ALLERJİK NEZLE)

Rinit, burun iç kısmını döşeyen ve mukoza adı verilen dokunun inflamasyonudur (iltihabi reaksiyonu). Rinitlerin yaklaşık yarısı allerjiye bağlıdır. Rinit sık görülen bir hastalıktır. Toplumun ortalama %10 'unda allerjik rinit vardır. Bu oran diğer allerjik hastalıklarda olduğu gibi her geçen yıl artmaktadır.

Rinit Belirtileri

Hastada burun akıntısı, hapşırma, burun kaşınması, burun tıkanıklığı, koku almada azalma, konjunktivit yanı sıra yorgunluk, algılama güçlüğü, uyku bozukluğu gibi dolaylı rinit belirtilerine de rastlanır.

MEVSİMSEL ALLERJİK RİNİT (SAMAN NEZLESİ)

Ağaç poleni, çayır poleni ve yabani ot polenlerine karşı allerji gelişmesi sonucunda ortaya çıkar. Şikayetler bu allerjenlerin atmosferde yoğun olduğu dönemlerde belirgindir. Hastalığın yıl içindeki süresi, yaşanan coğrafi bölge ve iklim ile yakından ilişkilidir.

SÜREKLİ ALLERJİK RİNİT

Allerjenlere temasın yıl boyu devam ettiği ve şikayetlerin genellikle tüm yıla yayıldığı allerjik rinit şeklidir. Neden olan allerjenler ev tozu akarları (mite), hamamböcekleri, ev hayvanı allerjenleri (kedi, köpek, hamster gibi), ve mantar sporlarıdır (küf).

MESLEKSEL ALLERJİK RİNİT

Çalışma ortamındaki allerjenlere yada iritan (tahriş edici) maddelere bağlıdır. Hapşırma, burun akıntısı ve burun tıkanıklığı gibi allerjik rinit bulguları çalışma ortamına girdikten sonra ortaya çıkar.

ALLERJİK KONJUNKTİVİT

Gözün ön kısmını ve göz kapaklarının iç kısmını örten zar tabakasının alerjisidir. Gözlerde kızarıklık, yanma, batma, şişlik ve gözyaşı salgısının artması gibi şikayetlere neden olur. Mevsimsel allerjik rinitlerle birlikte sık görülmekle birlikte, diğer rinit türlerinde de konjunktivit olabilir.

ASTİM (BRONŞİYAL ASTMA)

Astım, havayollarının (Bronşların) kronik inflamasyonu ile seyreden, nefes darlığı, hırıltılı solunum ve öksürükle karakterize bir hastalıktır.

Astım Belirtileri Nelerdir ve Nasıl Oluşur?

Astımda havayolları her türlü uyarana karşı (allerjenler, enfeksiyonlar, kokular, sigara dumanı v.b.) hassas hale gelir. Uyarılar havayollarını saran kasların kasılmasına, salgı bezlerinin aşırı salgı yapmasına ve sonuçta da havayollarının daralmasına neden olur. Bu olaylar sonucunda astımın klinik belirtileri ortaya çıkar.

FAstım nedeniyle daralmış olan havayollarından geçen hava miktarı azalır. Bu sebepten dolayı akciğerlere yetersiz hava gider ve hasta nefes darlığı hissederek. Daralmış havayollarından güçlükle geçen hava hışırtıya (vizing) ve hırıltılı solunuma neden olur. Aynı zamanda salgı bezlerinin de salgısı artmıştır ve bunlar da havayollarını tıkarlar. Bu da öksürük ve balgam çıkartma şikayetlerine neden olmaktadır.

GIDA ALLERJİSİ

Gıda katkı maddeleri, duyarlı kişilerde allerjik hastalık bulgularına neden olabilirler. Ancak bunlar gerçek allerjik reaksiyonlar değildir. Bu reaksiyonların ortaya çıkış mekanizması, IgE aracılıklı bağışıklık sistemi reaksiyonlarından farklıdır. Bu nedenle, gıda katkı maddelerine karşı gelişebilecek reaksiyonları önceden tespit edebilecek allerji testleri yoktur.

Gıda Allerjisine Sebep Olan Maddeler

Gıdalar, soğuk içecekler, şaraplar, fırınlanmış ve dondurulmuş gıdalar, deniz ürünleri, reçeller, jöleler, kurutulmuş meyvelerin tazelikli ve renginin korunması amacıyla kullanılan **sülfidler**, kek, hububat, çikolata, soslar, sıvı yağlar, margarin ve kuru maya gibi bazı maddelere koruyucu olarak konulan **benzoatlar ve parabenler**, katı-sıvı yağların ve kahvaltılık hububat ürünleri gibi gıdaların hava ile temas ettiğinde renk değişikliğini önlemek amacıyla kulla-

nılan **antioksidanlar**, düşük kalorili bir yapay tatlandırıcı olan **aspartam**, meşrubatlar, şekerlemeler, dondurmalar, tatlılar, peynirler, konserve sebzeler, salata soslarına sarı renk vermek için kullanılan **tartrazin (E102)**, salam, sosis, işlenmiş et ve balık ürünlerinde hem bozulmayı önlemek hem de lezzet arttırmak amacıyla kullanılan **nitratlar ve nitritler** gıda alerjisine neden olabilen maddelerdir.

Besin allerjenleri içinde en sık rastlanılan çocuklar için inek sütüdür. Bunun nedeni de inek sütünde anne sütünde bulunmayan "beta-laktoglobulin" isimli bir proteinin bulunmasıdır. Ayrıca yumurta, deniz ürünleri, fındık-fıstık, tahıllar, et, muz, kivi, vs diğer besin allerjisi nedenleridir. Bazen besinler üzerinde bulunan çevresel allerjenlerin alınmasıyla oluşan allerji, yanlılıkla o besinin allerjik olarak algılanmasına neden olabilir. Örneğin domates üzerindeki polen o domates yenildiğinde allerjik bulgulara neden olabilir. Besin allerjisi bulguları genelde karın ağrısı, ishal, kusma, ağızda şişme ile gelir. İnek sütü, yumurta ve bazı besin allerjenlerine karşı reaksiyon çocukluk döneminde sonra görülmezken diğerleri ömür boyu devam eder.

İLAÇ ALLERJİSİ

İlaçlar yabancı maddeler olarak vücuda alındıklarında savunma hücreleri tarafından tanınırlar ve bu allerjik tepkilerden birini oluşturabilirler. Teorik olarak

bütün ilaçların allerji oluşturabilme potansiyelleri vardır. Ancak bazı ilaç tepkilerinin oluş şekillerinin tam olarak tanımlanamadığı da bilinmelidir. Değişik allerjiler, değişik değişik hastalık belirtilerine neden olur.

Tip 1 Allerji:

Daha önceden bir şekilde kullanılmış olan ilaca karşı vücut o ilaca özel olarak "IgE" adı verilen bir antikor oluşturmuştur. Bu antikoru taşıyan hasta o ilacı tekrar aldığı anda ilaç, kanda dolaşan ve "mast hücre" adı verilen bir hücrenin üzerinde yerleşmiş bulunan bu IgE ile karşılaşacak ve ilaç-IgE tepkimesi sonucu bu hücreden "histamin, lökotrien vs" adı verilen bazı ürünler salınacaktır. Bu ürünlerin ortaya çıkması sonucu ilaç alımını takiben ilk yarım saat içinde vücutta bazı belirtiler olacaktır. Bu belirtiler deride ürtiker ve anjiyoödem, nefes darlığı ve nefeste hırıltı olması, tansiyon düşüklüğü ve bilinç kaybı şeklinde kendini gösterir.

Tip 2 Allerji:

Vücuttaki bir hücrenin yüzeyine karşı "IgG" veya "IgM" tipi antikor oluşmasıdır. İlacın bu allerjiye yol açması sonucu ilaca bağlı kansızlık (Coombs' pozitif hemolitik anemi), pıhtılaşma hücrelerinin sayısında azalma (trombositopeni) ve böbreğin yapısal bir hücrelerine karşı antikor oluşabilmektedir.

Tip 3 Allerji:

Vücutta verilen ilaca karşı bir "antikor" oluşur ve bu ilaç-antikor ikilisi "immün kompleks" olarak adlandırılan bir yapıyı oluştururlar. Bu yapının "kompleman" adı verilen bir sistemle etkileşime girmesi sonucu bazı sistemlerde problemler ortaya çıkar. Bunun örnekleri: Serum hastalığı, ilaç ile ortaya çıkan ve özel bir romatizmal hatalık olan SLE (sistemik lupus eritematozus) ve Vaskülit (Damar iltihabı) ortaya çıkmasıdır.

Tip 4 Allerji:

Burada ilaca karşı vücudun savunma hücrelerinden "lenfosit" olarak adlandırılan hücreler devreye girer ve geç dönemde deride kaşıntı, kızarma, içi su dolu kesecikler (vezikül) oluşumuna neden olurlar. Bu görünüm egzema (allerjik egzematöz kontakt dermatit) olarak tanımlanır. Daha çok cilde sürülen ilaçlar bu tepkiye neden olurlar. Bu allerji tipi için de daha önceden kullanma öyküsü gereklidir.

İlaça Bağlı Allerjide Oluşan Belirti ve Bulgular

Genel Belirtiler

a) Anafilaksi:

İlaç alımı sonrası görülebilecek en tehlikeli tepki türüdür. İlaç alımını takiben dakikalar içinde ortaya çıkabilir. Tansiyon düşüklüğü, vücutta kızarma ve kabarmalar (ürtiker/anjioödem), boğazda tıkanıklık hissi (larinks ödemi), bilinç kaybı, nefes darlığı ve diğer bazı belirti ve bulguların en az ikisinin bir arada olduğu bir klinik bulgu topluluğudur. Hemen tedavi edilmezse yaşamı tehdit edici özelliği vardır.

b) İlaç ateşi:

Berberinde ciltte döküntüler de olabilir. İlaç kesildikten 48-72 saat sonra ateşin düşmesi ile diğer ateş nedenlerinden uzaklaşılır.

c) Vaskülit:

Ciltte özellikle bacaklarda ve kalça bölgesinde döküntüler ile beraberinde ateş, kas ağrısı, eklem ağrısı ve halsizlik olur.

d) Serum hastalığı:

İlaç alımını takiben 6 ile 21 gün sonra görülür. Ateş, halsizlik, ciltte döküntüler, eklem ağrısı ve lenf bezlerinde büyüme olur.

Belirli bir organa ait belirtiler

a) Deri Bulguları: En sık; kızamık benzeri döküntü, kaşıntılı kabarmalar = kurdeşen (ürtiker), kaşıntısız kabarmalar (anjioödem); sabit ilaç döküntüsü görülür.

b) Alt ve Üst Solunum Sistemine Ait Bulgular: İlaç alımını takiben bazı hastalarda aynı astımda olduğu gibi hırıltı, nefes darlığı ve öksürük olabilir. Üst hava yollarında ise nezle olmuş gibi burun akıntısı, burun tıkanıklığı, geniz akıntısı, hapşırma başlar. Bunun dışında boğazda tıkanıklık (larinks ödemi) olabilir.

c) Mide-bağırsak sistemi:

Bulantı, kusma, kramp tarzı karın ağrısı

d) Karaciğer ve böbrek tutulumu

ARI ALLERJİSİ

Arıların bazı insanlar üzerinde çok korkutucu, hatta ölümcül etkileri olabilir. Bu etki arı sokması sonucu

arının zehiri (venom) ile oluşan ve hızla ortaya çıkan alerjik reaksiyon (anafilaksi) olarak tanımlanır.

Arı Allerjisinin Belirtileri Nelerdir?

Arı soktuğu anda iğne yerinde ani ve keskin bir ağrı duyulur, daha sonra bu bölge kızarır ve şişer. Genellikle herhangi bir müdahaleye gerek kalmaksızın bir-iki saatte, bazen bir gün içinde geriler. Daha nadir olarak bu reaksiyon 1 haftaya kadar uzayabilir. Bu kişilerde arıya ait alerji antikoru (IgE) saptanırsa tedavi gereksinimi doğar. Arı allerjisi olmasa da çok fazla sayıda arı tarafından aynı anda sokulan kişilerde alerji dışında toksik reaksiyon oluşabilir. Bu hastalarda tansiyon düşmesi, şiddetli ağrılar, bulantı ve kusma gibi bulgular meydana gelebilir.

Alerjik reaksiyonlar ise çok daha ciddi lokal ve genel reaksiyonlara neden olur. Reaksiyonlar arının sokması ile bulguların ortaya çıkması arasında geçen zamana göre erken ve gecikmiş olarak ikiye ayrılır. Erken reaksiyonlar; arı soktuktan sonra genellikle 15 dakika içinde başlar ve bu süre ne kadar kısaysa, şiddeti de o derece fazladır. Sistemik reaksiyonlarda lokal reaksiyonlardan çok daha ciddi olan izole kurdeşen ve anjiyodemden anafilaksi, hatta ölüme kadar değişen reaksiyonlar görülebilir.

ATOPIK DERMATİT

Atopik dermatit, derinin inflmasyonu (yangısı) anlamına gelir. Genellikle atopik egzama yada alerjik egzama olarak adlandırılır. Atopik kelimesi, hastaların önemli bir kısmında alerji öyküsü olması nedeniyle kullanılmaktadır. Atopik dermatitli hastalarda alerjik rinit yada astım gibi diğer alerjik bir hastalık ta bulunabilir.

Atopik Dermatitin Nedeni Nedir?

Son yıllarda diğer allerjik hastalıklarda olduğu gibi atopik dermatit görülme sıklığı da artmıştır. Nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte oluşumunda, genetik faktörlerin rol oynadığı yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konulmuştur. İklim değişiklikleri, hava kirliliği, allerjenler, diyetle ilişkili faktörler, enfeksiyonlar ve hayatın ilk yıllarında maruz kalınan diğer faktörler allerjik hastalıkların artışı ile ilişkilidir.

Atopik Dermatit Belirti ve Bulguları Nelerdir?

Deri kurudur. Deride belli bölgeler kızamık, kaşıntılı ve yangılıdır. Belirtiler genellikle dirsek çukuru, diz arkası, el bileğinin iç kısmı, ayak üzeri, kulak kenarları, boyun ve göz çevresinde görülür. Ancak atopik dermatitin etkilediği vücut bölgeleri yaşa göre değişebilmektedir. Etkilenen deri bölgeleri kaşıntılıdır. Kaşınan bölgelerde deri zamanla kalınlaşır ve üzerinde pulcuklar oluşur. Bazen kaşıntılı deri bölgeleri üzerinde kabarcıklar ve iltihaplanmalar (enfeksiyon) görülebilir. Atopik dermatit şikayetleri zaman zaman şiddetlenebilir, bazen de kendiliğinden gerileyebilir

ÜRTİKER VE ANJİÖDEM

Ürtiker (Kurdeşen), etrafı kızamık ortası soluk, yüzyel ve kaşıntılı cilt döküntüleridir. Döküntü birden başlar; kaşıntılı, ciltten kabarık, plaklar şeklindedir. Başlıca iki tipi vardır. Her iki tipte de döküntünün görünümü aynıdır. Sadece süreleri farklıdır:

1. Akut Ürtiker: Genelde 24 saat içinde düzelir. Nadiren bir ay kadar sürebilir. Her yaşta görülebilir.

2. Kronik Ürtiker: Bu, döküntülerin en az 6 hafta süreyle her gün veya bir iki gün arayla ortaya çıktığı tablodur. Daha çok erişkinlerde görülür.

Ürtikeri oluşturan etken eğer cildin daha derin tabakalarını etkilerse **ANJİÖDEM** denen tablo ortaya

çıkır. Cildin gevşek bölgelerinde ortaya çıkan, sınırları belirsiz doku şişliği şeklindedir. Ürtikerle birlikte veya tek başına ortaya çıkabilir.

LATEKS ALLERJİSİ

Lateks, doğal lastik (ya da kauçuk) olarak tanımlanır. Doğal kauçuk, bütül yada petrolatum türevi sentetik lastikten farklı bir maddedir.

Lateks Ne Tür Allerjik Reaksiyonlara Neden Olur?

Temas Allerjisi (Kontakt Egzama)

Lateks içeren ürünlerin temas ettiği deri yüzeyinde kızarıklık, kaşıntı, sulanma ve kabuklanma şeklinde belirtiler veren bir allerjidir. Bu tür allerjilerde, lateks proteinleri değil, doğal lateks maddesinin işlenmesi sırasında (örnek: lastik eldiven üretimi) kullanılan merkaptobenzotiazol, tiuram ve karbamat gibi maddeler sorumludur. Ama temas egzaması nedeniyle cilt bütünlüğü bozulduğundan, bu hastalarda lateks proteinlerinin cilt çatlaklarından emilmesiyle zaman içinde gerçek lateks allerjisi ortaya çıkabilmektedir.

Tip I Lateks Allerjisi

Tip I yada erken tip aşırı duyarlılık olarak ta adlandırılan bu hastalık, lateks allerjisinin en ciddi şeklidir. Burada doğrudan lateks maddesi içindeki proteinlere karşı allerji gelişmesi söz konusudur. Allerjik nezle, göz allerjisi, allerjik astım ve anafilaksi (allerjik şok) bulgularına neden olur.

ALLERJİK HASTALARIN UYMASI GEREKEN KURALLAR

- Küfler (mantarlar) ve ev tozu akarları nemli ortamlarda kolayca ürediklerinden, eviniz güneş görmeli, rutubetsiz ve aydınlık olmalıdır.
- Odanızda toz tutulmasına neden olabilecek fazla eşya bulundurmuyunuz.
- Yün ve kuş tüyü ile doldurulmuş minder, yastık, yorgan ve yatakları kesinlikle kullanmayınız. Battaniyelere çift nevresim kılıf geçirin.
- Temizlik sırasında hasta odada bulunmamalıdır.
- Sadece hastanın yanında değil, evin hiçbir yerinde sigara içmeyiniz.
- Yatak odasında süs bitkisi bulundurmuyunuz.

- Çamaşır suyu ve yağlı boya kokusu olan yerlerden hemen uzaklaşınız.
- Parfüm, oda ve saç spreylelerini, sprey deodorantlarını kullanmayınız.
- Boyalı ve katkı maddeli gıdaların yakınmalarınızı arttırabileceğini unutmayınız.
- Grip, sinüzit gibi üst solunum yolu enfeksiyonları sırasında yakınmalarınız artabileceğinden, önceden tedbirinizi alınız.

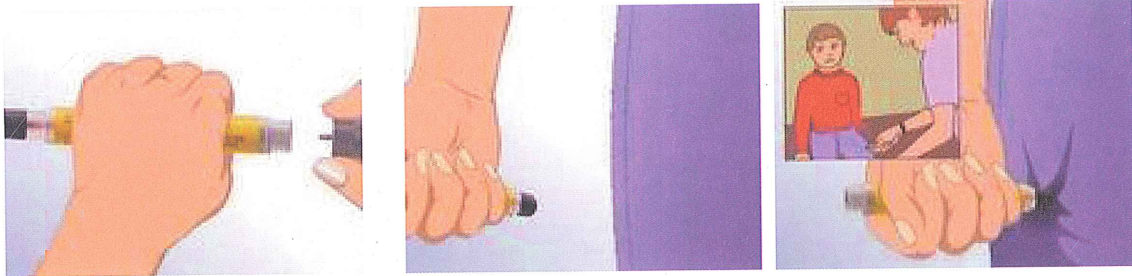
ADRENALİN (EPİNEFRİN) OTOENJEKTÖRÜ NEDİR? NASIL KULLANILIR?

Adrenalin otoenjektörü, arı allerjisi yada gıda allerjisine bağlı anafilaktik reaksiyonların (allerjik şok) acil tedavisi için (hastaneye ulaşıncaya kadar) geliştirilmiş bir otomatik şırıngadır. Hasta tarafından kendi kendine uygulanabilecek şekilde yapılmıştır.

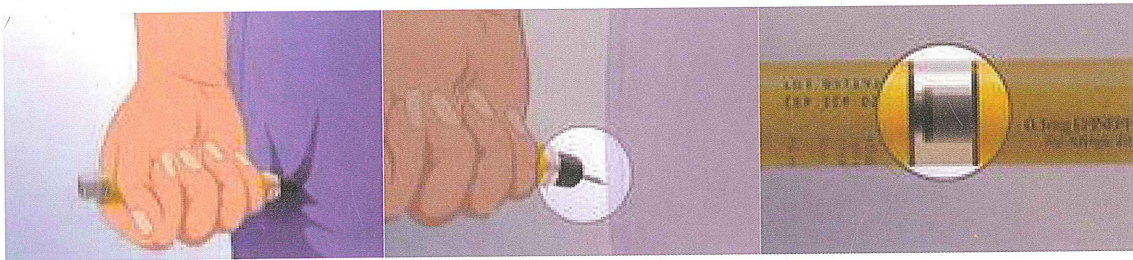
Bu otomatik şırınga içindeki ilacın çok ciddi yan etkileri olabilir. Sadece özel durumlar için reçete edilir. **Bu nedenle adrenalin otoenjektörü, sadece doktor tarafından hastaya uygun dozlarda reçete edildikten sonra kullanılmalıdır.**

Anafilaksi Bulguları Ortaya Çıktığında; yani boğazda tıkanıklık hissi, nefes almada zorluk, ciltte kaşıntı ve kızarıklık, baş dönmesi, bulantı gibi belirtiler ortaya çıktığında kullanılmalıdır.

Adrenalinin etkisi ile hafif bir çarpıntı hissi duyulabilir. Bu tedavi sadece zaman kazandırmak içindir, yani geçici bir tedavidir. Derhal en yakın sağlık kuruluşuna başvurularak tedavinin tamamlanması sağlanmalıdır.

Öncelikle emniyet kapağını çıkartın, kapak çıkartılmadan cihaz çalışmayacaktır. Sonra resimde görüldüğü gibi tutarak bacağınıza sadece bastırın. Enjektörü; uyluğun 1/3 üst tarafında, pantolon yan dikiş çizgisi ile ütü çizgisi arasında kalan bölüme bastırın.

Enjektör iğnesi otomatik olarak açılacak ve ilaç salınmaya başlayacaktır. Bu şekilde 10'a kadar sayarak bekleyin. Sonra enjektörü geri çekin, iğnenin açılmış olduğunu ve pistonun ileri doğru itilmiş ve ilacın enjektörden boşaltılmış olduğunu göreceksiniz.

BU İLAÇ ACİL DURUMLARDA HAYAT KURTARICIDIR.
ANCAK; HATALI KULLANIMLARDA HAYATİ TEHLİKELERE NEDEN OLABİLİR.
BU NEDENLE DOKTOR REÇETESİ OLMADAN KULLANILMAMALIDIR.

Kaynaklar:
www.allerjim.com
Doç.Dr.A.Zafer ÇALIŞKANER
GATA As. Tıp Fakültesi, Allerjik Hastalıklar Bilim Dalı